

Motion till riksdagen 2017/18:3686

av Annie Lööf m.fl. (C)

Miljöansvar och grön tillväxt

Sammanfattning

Världen och Sverige står inför stora miljöutmaningar. Hoten från klimatförändringar, spridning av giftiga kemikalier, nedskräpning av haven och ohållbart utnyttjande av ekosystem är hot mot människors hälsa, planetens överlevnad och en hållbar ekonomisk utveckling och tillväxt. Ett ansvarsfullt miljöarbete och en hållbar värld har varit en av Centerpartiets viktigaste frågor under lång tid. Vår drivkraft är att uppnå resultat för miljön, inte att utfärda löften som inte går att hålla eller göra av med mest pengar på ineffektiva åtgärder. För att möta utmaningarna krävs att varje krona används rätt, och då är effektivitet och resultat viktigast.

En bättre miljö går hand i hand med ekonomisk utveckling och tillväxt. Med gröna jobb och företag skapas lösningar och resurser för att satsa på miljöåtgärder. Då krävs en miljöpolitik där globalt miljöansvar kombineras med lokalt miljöarbete. Det krävs också en närodlad miljöpolitik som tar hänsyn till att förutsättningarna ser olika ut i olika delar av landet och som ger människor, företag och kommuner redskapen att bidra till ett mer hållbart Sverige. Hållbarhetsarbetet kräver politiskt ledarskap, men vi alla bär också på ett eget ansvar där våra beteenden och val kan göra skillnad. I Centerpartiets gröna och liberala politik litar vi på människors förmåga att ta eget ansvar för sina val. Vi vill att kostnader för miljöpåverkan blir högre och tydligare och att det blir lätt att göra rätt i vardagen.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Förslag till riksdagsbeslut	3
Miljöansvar och grön tillväxt	8
Politik för grön tillväxt och gröna jobb	8
Förstärk den gröna skatteväxlingen	9
Gör det billigare och enklare att investera hållbart	9
Ledarskap för klimatet	10
Ett helt förnybart energisystem	10
Jaga utsläppen – inte transporterna	11
Ledarskap i EU och internationellt	13
En giftfri vardag	15
Hållbar konsumtion och stärkt konsumentskydd	15
Mindre giftiga kemikalier i vår vardag	16
Sunda och säkra livsmedel	17
Hållbart brukande av jord, skog och vatten	18
Rent vatten och levande hav	18
Naturvård med respekt för äganderätt och för dem som berörs	19
Ett hållbart konkurrenskraftigt svenskt lantbruk	20
Stärkt lokal klimat- och miljömakt för grönare städer	21

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka den gröna skatteväxlingen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket på europeisk och global nivå ska reformeras så att ekonomiska styrmedel effektivt kan användas för resurseffektivitet, en giftfri vardag och minskad klimatpåverkan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöskadliga subventioner bör fasas ut och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att det svenska pensionskapitalet klimatsäkras genom en långsiktigt hållbar förvaltning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att investeringar i miljö- och klimateffektiv teknik underlättas genom att tillståndsprocesser och tillsyn ska förändras för att bättre beakta de samlade miljöeffekterna, en riskbaserad prövning och en effektivare myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett grönt spår för verksamheter med mindre risk eller olika former av test- eller provverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter ska ha en stödjande roll så att det blir lättare att göra rätt från början och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara ledande i det globala och regionala klimat- och miljöarbetet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljö- och klimatpåverkan från transportsektorn ska minska genom ökad användning och produktion av biodrivmedel, utökad elektrifiering och mer effektiva transportlösningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatorisk inblandning av kvotplikt för biodrivmedel för flyget och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Swedavia bör öka möjligheterna till rabatter för start och landning för de bästa planen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att systemet med reduktionsplikt för drivmedel är ambitiöst och långsiktigt och att kvoterna ligger i linje med målet om en fossiloberoende fordonsflotta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att avskaffa parkerings- och trängselskatteavgifter som skattebefriad förmån och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att endast bilar som faller inom ramen för att få en bonus enligt grön-bilbonus-förslaget kvalificeras som förmånsbilar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att synliggöra olika typer av drivmedels hållbarhetsegenskaper genom att ställa rättvisande livscykelkrav på både fossila och förnybara drivmedel och att bränslen ursprungsmärks och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa energideklaration på personbilar vid nybilsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU ska verka för att rena biodrivmedel ska fortsätta att vara skattebefriade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att verka för att reformera reseavdraget för större miljö- och klimatnytta och så att det blir lättare att kontrollera att avdrag görs korrekt och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa styrmedel som ökar incitamenten för klimat- och miljöeffektiva lastbilar och bussar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur fordonsskatten för tunga fordon kan differentieras efter koldioxidutsläpp och transporteffektivitet och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka incitament för omställning till en större andel förnybara drivmedel i arbetsmaskiner och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utforma en nationell plan för elektrifiering i transportsektorn och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Trafikverket ges i uppdrag att i samarbete med näringsliv och berörda regioner identifiera områden för demonstrationsförsök med elvägar och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av effektiv prissättning på klimatutsläpp i Sverige, i EU och globalt och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka takten i EU:s klimatarbete och i det internationella klimatarbetet så att Parisavtalets mål uppnås och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU ska uppdatera sin färdplan för att ställa om till en koldioxidsnål ekonomi till 2050 och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prissignalen i EU ETS stärks genom att ta bort större delar av överskottet av utsläppsrätter och att andelen utsläppsrätter som köps på auktion ökar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tilldelningen av utsläppsrätter till den EU-interna flygtrafiken ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att Chicagokonventionen revideras så att effektiva ekonomiska styrmedel kan införas för internationellt flyg och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sjöfartssektorn inkluderas i EU:s utsläppshandel senast 2023 om inget internationellt avtal för att

- minska dess klimatpåverkan kommit till stånd till dess och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för ett trovärdigt system för LULUCF, med begränsade flexibiliteter, som stimulerar ersättning av fossilt material till biobaserat material och ett växande hållbart skogsbruk och tillkännager detta för regeringen.
  32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Miljömålsberedningen i uppdrag att genomföra en bred översyn och uppdatering av miljömålssystemet som anpassar och förenar det med FN:s hållbarhetsmål och ett bredare arbete för hållbar utveckling och tillkännager detta för regeringen.
  33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha ett helt förnybart elsystem och tillkännager detta för regeringen.
  34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att bygga ut överföringskapacitet och smarta elnät och tillkännager detta för regeringen.
  35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av satsningar på småskalig och förnybar energiproduktion, ökad användarflexibilitet och energilagring och tillkännager detta för regeringen.
  36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att genom en mer flexibel elskatt som varierar beroende på efterfrågan och tillkännager detta för regeringen.
  37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka incitament och möjligheter för att producera solex och tillkännager detta för regeringen.
  38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för den som bor i lägenhet att vara andelsägare i en mikroproduktionsanläggning och tillkännager detta för regeringen.
  39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet för en giftfri vardag ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
  40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att innehållet av farliga ämnen i byggprodukter bör regleras och tillkännager detta för regeringen.
  41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt mål för insamling och återanvändning av textilier och tillkännager detta för regeringen.
  42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa innehållsförteckning för textilier och tillkännager detta för regeringen.
  43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av producentansvar för fler produktgrupper och tillkännager detta för regeringen.
  44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öppna en större del av återvinningsmarknaden för företagande och konkurrens, samt om möjligheter till kommunalt inflytande och insamling inom ramen för ett fortsatt sammanhållet producentansvar och tillkännager detta för regeringen.
  45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska ohållbar antibiotikaanvändning vid upphandlingar och inköp till offentliga kök och tillkännager detta för regeringen.
  46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka den lagstadgade konsumenträtten så att företag ska bevisa ursprungliga fel i upp till ett år i stället för dagens sex månader och tillkännager detta för regeringen.

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reklamationsrätten ska följa varan i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att det ska vara möjligt att reglera grupper av kemikalier utifrån användningsområde, inneboende egenskaper eller kemisk struktur och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att högfluorerade ämnen, PFAS, bör fasas ut i konsumentprodukter och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att användningen av PFAS i brandskum bör begränsas och regler för kontroll av användning och uppsamling bör införas och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet med tillsyn när det gäller kemikalier i produkter och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att ett EU-regelverk för kemikalieinnehåll i byggmaterial införs och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att omfatta byggprodukter som används till golv, väggar och innertak av en kemikalieskatt och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det internationella och regionala samarbetet för rena hav och vatten bör utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med tillgången till dricksvatten ska förstärkas och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra samordningen av det nationella ansvaret för vattenfrågor och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheter för privata aktörer att delta i drift och investeringar i ledningar och anläggningar och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för åtgärder som ökar uttaget av näringsämnen ur Östersjön och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avfallshanteringen längs våra kuster behöver förbättras och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för skarpare internationella regelverk för att minska användningen av mikroplaster och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att förnybara och hållbara alternativ ska användas i större utsträckning på konstgräsplaner och lekplatser och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naturvården stärks genom att den bygger på legitimitet från de som berörs och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ägande- och brukanderätten ska värnas och dess genomslag stärkas vid beslut och myndighetsutövning och tillkännager detta för regeringen.

64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naturvården utvecklas genom användning av flexibla metoder som ekologisk kompensation och frivilliga skyddsformer och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de gröna näringarnas centrala roll i omställningen till ett fossilfritt och förnybart samhälle och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för förbättrad konkurrenskraft för de gröna näringarna genom sänkta kostnader, regelförenklingar samt satsningar på forskning och utveckling och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen om växtförädling behöver förändras så att den bygger på sortens egenskaper i stället för förädlingsmetod, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättningar inom EU:s jordbrukspolitik bör styras av miljönytta snarare än produktionsform och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nationellt mål om minskning av matavfall och matsvinn och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att köttets ursprung synliggörs i det offentliga köket och på restauranger och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att kontroller och övervakningsåtgärder för fiske inom EU följer en gemensam standard och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fiskeföretagens administrativa kostnader minskar och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skogsvårdslagstiftningen fortsatt ska bygga på jämbördiga mål om brukande och bevarande och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverk bör utformas för att möjliggöra fortsatt ökat och långsiktigt hållbart utnyttjande av skogsråvara för ökad klimatnytta och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa ett dynamiskt naturskydd där tidigare beslut kan utvärderas och vid behov kan omprövas eller förändras för att se att de även fortsättningsvis på ett effektivt sätt bidrar till att skydda värdefulla miljöer och ekosystem och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av förstärkta insatser i jordbruket för fler betande djur, ökad viltvård och fler pollinatörer och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka den lokala miljö- och klimatmakten genom att fler beslut om miljöregler och miljöavgifter ska kunna fattas lokalt och tillkännager detta för regeringen.

79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverk ska utformas för att möjliggöra för kommuner som vill satsa på spjutspetsprojekt eller testa nya tekniker att göra det och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att styrmedel bör utformas för att främja effektiva mobilitetslösningar såsom bilpooler och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att cykel ska räknas som ett transportslag jämte bil, båt, flyg och tåg och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för cyklister och fotgängare genom exempelvis enhetliga markeringar av cykelbanor och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av plan- och bygglagen för att stärka ekosystemtjänsternas roll i planeringsprocessen och tillkännager detta för regeringen.

Miljöansvar och grön tillväxt

Sverige har unika möjligheter att vara både ledare och vinnare i den globala omställningen. Med naturresurser som skog och åkermark kan en ekonomi med bas i det förnybara ge Sverige fortsatt tillväxt och utveckling. Sverige har många både små och stora företag som ligger i framkant när det gäller att utveckla ny miljöteknik och hitta nya affärsmodeller i den cirkulära ekonomin. En dynamisk och jobbskapande ekonomi är också det enda sättet på vilket Sverige kan utgöra ett trovärdigt föredöme för andra länder. Men för att Sverige ska kunna ta tillvara den potential som finns krävs en generell politik som främjar innovation och företagande.

På samma sätt som företagande och innovation kommer ur enskildas egna drivkrafter varken kan eller behöver politiken lagstifta fram engagemang för hållbarhet och miljö. Politiken ska vara möjliggörande, underlätta idéer, innovation och investeringar och röja hinder för den omställning som redan pågår. Regler och skatter ska därför utformas så att det är lönsamt att vara miljö- och klimatsmart och utveckla varor och tjänster som minskar miljöpåverkan och resursförbrukning.

Politik för grön tillväxt och gröna jobb

Tack vare den ansvarsfulla politik som fördes med Centerpartiet i alliansregeringen har Sveriges ekonomi stått sig stark i den globala konkurrensen. Sverige har legat långt fram i omställningen till klimatsmart och förnybart. Under åren 2006–2014 minskade utsläppen med nästan 20 procent samtidigt som BNP ökade. Den trenden har tyvärr brutits och SCB:s statistik visar att under 2016 ökade istället utsläppen. För att Sverige ska fortsätta att vara en stark kraft i den hållbara omställningen krävs ett nytt ledarskap för miljö och klimat med en politik som med effektiva verktyg förenar ekonomisk tillväxt med minskade utsläpp och mindre miljöpåverkan.

Förstärk den gröna skatteväxlingen

För Centerpartiet är grön skatteväxling en central del av både miljöpolitiken och den ekonomiska politiken. Högre skatter på miljöpåverkan matchas med skattesänkningar på jobb, anställningar och investeringar. Det ger bättre förutsättningar för svenska företag att bidra till svensk ekonomi och sysselsättning, samtidigt som utsläpp och miljöpåverkan minskar när förorenaren får betala utsläppskostnaden. Genom att växla miljöskatter med sänkt skatt på arbete sjunker också de i Sverige höga kostnaderna för att anställa och arbeta. På så sätt stärks svenska företags konkurrenskraft samtidigt som vi rustar svensk ekonomi för den globala gröna omställningen. Att Sverige och svenska företag går före och ligger längst fram i omställningen till en förnybar och klimatsmart ekonomi är att långsiktigt stärka vår konkurrenskraft och förutsättningarna för fler jobb. Att minska och på sikt helt fasa ut miljöskadliga subventioner, till exempel av fossila bränslen och material, är ett annat sätt att låta den som förorenar stå för hela kostnaden.

Sverige har en förhållandevis låg andel miljöskatter. Det finns utrymme att höja miljöskatterna på utsläpp och resursförbrukning. Centerpartiet har tidigare föreslagit skatt på giftiga kemikalier, skatt på avfallsförbränning och minskat undantag från beskattning av fossilgas och fossila bränslen i industrin och kommer fortsätta föreslå effektiva skattehöjningar på det som påverkar miljön negativt. Syftet med den gröna skatteväxlingen är omställning. För att nya lösningar och teknik ska kunna etableras behöver de miljöeffektiva teknikerna och företagen ges möjlighet att konkurrera med det gamla och redan etablerade. Skatteväxlingen innebär att verksamheter som påverkar miljön kommer att få högre kostnader och de som inte ställer om kommer få tuffare att konkurrera. Skatternas utformning och nivå ska styra så att miljöbättre alternativ främjas och vara miljöstyrande, men inte onödigt administrativt tunga. Breda generella styrmedel är mer effektiva än projektbaserade stöd, även om riktade satsningar kan behövas för att stödja omställning i vissa sektorer eller verksamheter. För att bibehålla sin miljöstyrande effekt bör miljöskatterna successivt höjas. Sådana höjningar bör ske för att driva en omställning, inte i syfte att stärka statskassan på medborgarnas bekostnad. Åtgärder i Sverige ska inte leda till export av miljöpåverkan. Vi har ett ansvar även för miljöpåverkan som uppstår utanför Sveriges gränser och om svensk produktion läggs ner eller flyttar leder det till att vi istället tvingas importera mat, material och varor som kan ha producerats med högre miljöpåverkan i en annan del av världen.

Gör det billigare och enklare att investera hållbart

Det finns en stor potential att minska utsläppen i fastighetssektorn. Kostnadseffektiva insatser för energieffektivisering, isolering och ventilation kan ge stor klimatnytta. Centerpartiet värnar därför ROT-avdraget. ROT gör det billigare att göra investeringar med mindre klimatpåverkan, bättre miljö och energiprestanda som tilläggsisolering, klimatneutral uppvärmning, solceller och energilagring.

Miljöpåverkande verksamheter måste leva upp till högt ställda krav och regler, och processer och tillstånd måste utformas med en helhetssyn på verksamhetens miljöpåverkan, både positiv och negativ. Effektiva och rimliga system är en konkurrensfördel i en globaliserad ekonomi. Centerpartiet anser därför att det behövs reformer för att förbättra hantering och prövning av miljöpåverkande verksamheter. I grunden bör systemet utformas så att resurser läggs på rätt saker, och att processens

omfattning baseras på verksamhetens risk och miljöpåverkan. Krav ska ställas flexibelt och smart så att en begränsad miljöpåverkan inte blir ett hinder för investeringar med stor betydelse för jobb. För verksamhet med mindre risk, som investeringar i ny reningsteknik, en tillfällig produktionsökning eller olika former av test- eller provverksamhet, ska processen vara enklare och snabbare genom ett så kallat grönt spår. Definitionerna av vad som klassas som olika kategorier av miljöfarlig verksamhet bör ses över. Den som redan har och sköter sitt tillstånd bör också kunna ges en enklare hantering. En mindre förändring ska inte leda till att hela verksamhetens tillstånd behöver omprövas. Idag varierar handläggningstiden mellan olika myndigheter stort även för likartade ärenden. Bättre stöd, samordning och effektiva arbetsmetoder behöver utvecklas och resurser prioriteras. Myndigheterna ska i större grad än idag stödja och ge råd innan en formell prövning inleds så att det blir lättare att göra rätt från början. Myndigheterna bör också bättre och tidigare i processen precisera och samordna sina krav och möjligheten för myndigheter att överklaga varandras beslut ska begränsas.

Studier visar att det finns en kraftig ekonomisk övervärdering av olje-, kol- och gasreserver. Minst två tredjedelar av de fossila fyndigheterna måste lämnas orörda om världen ska klara åtminstone tvågradersmålet. Centerpartiet anser att det svenska pensionskapitalet ska klimatsäkras genom en långsiktigt hållbar förvaltning. Även andra placerare, offentliga och privata, bör sträva efter att klimatsäkra sitt kapital. Att certifieringar och hållbarhetsmärkningar är tydliga och korrekta är viktigt så man som enskild kan fatta hållbara beslut om till exempel sin pension eller sitt sparande.

Ledarskap för klimatet

Klimatavtalet som träffades i Paris 2015 syftar till att begränsa temperaturhöjningarna till max två grader och helst 1,5 grader. Läget är dock allvarligt. Under 2016 noterades en rekordvarm höst på Arktis som kan vara första tecknet på en permanent destabilisering av Arktis klimat. Även i andra delar av världen uppstår stora problem i klimatförändringarnas spår. Svältkatastrofer till följd av långdragen torka, människor som tvingas lämna sina hem på grund av havsnivåhöjningar, extrema nederbördsmängder som får kostsamma konsekvenser i stadsmiljö. För att nå de mål sju partier enades om i Miljömålsberedningens klimatbetänkande krävs ett nytt ledarskap i klimatpolitiken och politik som främjar förnybar energi, minskar utsläppen från transporterna och åter gör Sverige till en ledande kraft i EU och det globala klimatarbetet.

Ett helt förnybart energisystem

Centerpartiet står bakom energiöverenskommelsen som slöts 2016. Den skapar ett långsiktigt mål om utbyggnad av förnybar el. Överenskommelsen förlänger elcertifikatssystemet, värnar både småskalig och storskalig vattenkraft och skapar stabila marknadsförutsättningar såväl för elproduktionsbolag som för mikroproducenter och pekar ut mål och viktiga reformer för ett mer flexibelt elsystem. Energiöverenskommelsen ger de långsiktiga förutsättningar som krävs för att nå ett helt förnybart energisystem. Ny teknik med batterier och digitalisering ger nya förutsättningar och lösningar för effektivisering, energilagring, flexibel användning och smarta elnät. Vi

kan skapa exportmöjligheter för teknik, kunnande och förnybar energi, samtidigt som vi tryggar vår och våra grannländers elförsörjning. Detta kommer kräva nätinvesteringar och utbyggd överföringskapacitet som ger större möjlighet att exportera el till våra grannländer. Att EU:s energimarknader integreras och effektiviseras skapar stora möjligheter. Export av förnybar el gör stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. Med ökad överföringskapacitet har Sverige och hela Norden därför stor potential att bli Europas gröna batteri.

Med en ökad andel väderberoende kraftproduktion ökar också behovet av mer flexibel elanvändning och större användarflexibilitet för att sänka effektuttaget under vissa perioder. Då är det viktigt att det ska löna sig att planera sin elanvändning. Genom en mer flexibel elskatt som varierar beroende på efterfrågan kan belastningen minskas när trycket är som hårdast och skapa nya affärsmöjligheter för lagring när efterfrågan är låg. Smarta, och uppkopplade, apparater och smarta elnät kan också öka användarflexibiliteten och avlasta elnätet. Mer närproducerad el ökar också flexibiliteten, gör systemet mindre sårbart och kan ge sänkta kostnader inte minst på landsbygden. För att öka den närproducerade elproduktionen vill Centerpartiet slopa skatten för egenanvändning av solceller samt att du ska ha möjlighet till skatteavdrag om du är bosatt i en lägenhet men andelsägare i en mikroproduktionsanläggning, något som idag inte är möjligt.

Jaga utsläppen – inte transporterna

Att människor kan resa och att företag kan transportera varor är centralt i dagens samhälle och ekonomi. Behovet av effektiv logistik och snabba transporter kommer fortsätta öka när digitalisering och e-handel växer. Att kunna transportera sig snabbt mellan olika delar av landet gör att arbetsmarknadsregionerna växer och jobb och företagande kan växa i hela landet. Samtidigt står transportsektorn för en tredjedel av de totala utsläppen av växthusgaserna. Inte minst i stadstrafiken är utsläppen av partiklar och andra ämnen en stor källa till luftföroreningar. Det sker en snabb teknikutveckling med effektivisering, elektrifiering och nya förnybara drivmedel. Det skapar stora möjligheter att skapa en hållbar mobilitet där utsläppen och miljöpåverkan från transporterna minskar men inte mobiliteten. Sverige är ett av Europas mest glesbefolkade länder. Att utan miljöstyrning beskatta avstånd och flygresor drabbar Sveriges glesbefolkade delar hårt, vilket krymper arbetsmarknadsregioner och hämmar näringslivets konkurrenskraft.

Digitalisering och automatisering skapar helt nya möjligheter med autonoma fordon och delningstjänster. För att minska miljöpåverkan men behålla mobilitet måste transporterna bli effektivare, och vi behöver mer forskning och introduktion av ny teknik på marknaden. För att bryta beroendet av fossila bränslen och minska klimatutsläppen krävs många olika lösningar och tekniker med mer energieffektiva fordon, en ökad biodrivmedelsanvändning, fordon med nollutsläpp som drivs med grön el eller vätgas men också nya lösningar med bilpooler och smarta digitala mobilitets- och delningstjänster.

Centerpartiet har sedan länge förespråkat ett system med reduktionsplikt som tvingar de som säljer drivmedel att årligen minska utsläppen med en viss procentsats genom inblandning av biodrivmedel. Det är positivt att en sådan reduktionsplikt nu införs, men det är viktigt att den är tillräckligt ambitiös och förutsägbar och att kvoterna sätts så de ligger i linje med målet om en fossiloberoende fordonsflotta. Att öka användningen av

förnybara drivmedel som ersätter fossila bränslen i både personbilar, transporter och arbetsmaskiner är angeläget.

Det ska löna sig att välja en miljöbil, och utveckling, produktion och användning av förnybara alternativ till diesel och bensin ska öka. Centerpartiet vill införa en grön bilbonus som ger upp till 100 000 kronor till den som köper den mest klimateffektiva bilen. Bilbonusen bekostas genom avgiftsnivåer på de nya bilar som släpper ut mest. Miljöstyrningen måste öka även för förmånsbilar. Centerpartiet anser därför att parkering och trängselavgifter bör avskaffas som skattebefriad förmån. På sikt bör endast bilar som faller inom ramen för att få en bonus enligt grön-bilbonus-förslaget kvalificeras som förmånsbilar.

Vi vill också synliggöra alla olika typer av bränslets hållbarhetsegenskaper och att EU ställer rättvisande livscykelkrav på både fossila och förnybara bränslen, samt att bränslet ursprungsmärks vid pumpen. Vi vill också införa energideklaration på personbilar vid nybilsförsäljning. Sammantaget bidrar det till fler medvetna val vid bensinstationen eller hos bilförsäljaren.

Det ska också löna sig att välja cykel eller kollektivtrafik för resor till och från arbetet. Därför föreslår vi ett förändrat reseavdrag. Det ska i högre utsträckning ta hänsyn till miljö- och klimatmålen och underlätta för människor i glesbygd som är beroende av bil och saknar tillgång till kollektivtrafik. Ett nytt reseavdrag ska också utformas så det blir lättare att kontrollera att avdrag görs korrekt och minskar risken för fusk.

För de tunga transporterna är reduktionsplikten en del i arbetet för att öka användningen av biodrivmedel. Ytterligare ett sätt att minska utsläppen från den tunga trafiken är att lastbilarna tankas med rena biodrivmedel. Fortsatt skattebefrielse på rena biodrivmedel är avgörande för att dessa ska kunna konkurrera med fossila drivmedel. För den tunga trafiken som agerar i hård internationell konkurrens vill vi införa en möjlighet till bonusåterbäring för dem som kan visa att hälften av drivmedelsanvändningen under året varit förnybar. Förutom en ökad användning av biodrivmedel i de lastbilar som redan rullar på våra vägar vill vi också införa styrmedel som ökar incitamenten vid inköp av nya lastbilar. Därför föreslår vi förändringar i fordonsskatten för tunga fordon som i likhet med fordonsskatten på personbilar differentieras efter koldioxidutsläpp och transporteffektivitet. Centerpartiet vill dessutom införa en miljölastbilspremie för inköp av de lastbilar som är mest klimateffektiva.

För att nå uppsatta klimatmål kommer kraftigt minskade utsläpp vara den viktigaste förutsättningen. Upptaget av koldioxid i skog och mark kommer också vara en viktig del i målpuppfyllelsen, samtidigt som råvaror från den aktivt brukade skogen och jordbruket i större utsträckning måste ersätta produkter med fossilt ursprung. Även inom lantbruket och skogsbruket är det viktigt att öka andelen förnybar energi i arbetsmaskinerna. Centerpartiet vill se ett fossilfritt lantbruk och skogsbruk. Det pågår redan en omställning och de gröna näringarna behöver ha ekonomiska förutsättningar för att bli fossilfria. Även i lantbruket ska det löna sig att tanka fossilfritt – vilket inte är fallet idag när fossil diesel i och med skatteåterbäringen ofta är billigare än de förnybara drivmedlen. Då omställningen av arbetsmaskiner går långsamt finns ett stort behov av drivmedel som fungerar i dagens motorer. Vi vill därför införa en omställningspremie för dem som tankar förnybart.

Principen att jaga utsläppen och inte transporterna gäller även flyget. Det är inte flygresan i sig som är problemet utan utsläppen den genererar. Det är därför inte

lämpligt att beskatta flygresor utan miljöstyrning. För att höja omställningstempot i flygbranschen föreslår vi istället åtgärder för att öka användningen av biojetbränsle. Även flyget måste bättre bekosta sin klimatpåverkan och minska sina utsläpp. Det finns en stor potential att producera biojetbränsle från till exempel restprodukter från skogen. För att fler storskaliga produktionsanläggningar ska komma i produktion krävs långsiktiga spelregler och en stabil efterfrågan, vilket en kvotplikt kan skapa. Därför föreslår vi en kvotplikt för flyget som tar sikte på ett fossilfritt inrikesflyg till 2030. Vi anser också att Swedavia bör öka möjligheterna till rabatter för start och landning för de bästa planen och att statliga bolag och myndigheter bör ställa krav på och klimatkompensera sina tjänsteresor.

För att nå målet om fossilfria transporter behöver många olika tekniker användas. Utöver ökad andel biodrivmedel är elektrifiering viktig. Teknikutvecklingen, inte minst av batterier, går fort. Den utveckling vi ser på personbilssidan sprider sig även till sjöfarten och till den tunga trafiken. Centerpartiet vill därför se en nationell plan för elektrifiering av transportsektorn, som inkluderar satsningar på alternativa drivmedelsstationer i hela landet, förenklade byggregler för laddstolpar vid nya parkeringar och bostadshus, satsningar på forskning och demonstration av elvägar och elektrifiering av godstrafik och busstrafik. Samhällsplaneringen måste inriktas på smarta och transportsnåla alternativ för såväl personresor som godstransporter. Ett konkret exempel är den elektrifierade demonstrationssträckan för tunga transporter i Gävle som uppvisat goda resultat. Trafikverket bör i samarbete med näringsliv och berörda regioner identifiera och investera i områden där demonstrationsförsök kan inledas.

Ledarskap i EU och internationellt

Miljöproblemen känner inga nationsgränser, och effektiva svar på de utmaningar vi står inför behöver vara internationella. Det krävs ett starkt globalt klimatarbete och när andra länder vacklar behöver Sveriges och EU:s röst vara tydlig. Genom att i praktiken visa att ekonomisk tillväxt och minskad miljöpåverkan går att förena och skapar jobb, kan Sverige visa ledarskap internationellt. Samtidigt kan Sverige inte ensamt möta miljö- och hållbarhetsutmaningarna. Eftersom Sveriges utsläpp är små i ett globalt perspektiv är det viktigt att vara pådrivande regionalt, i EU och internationellt för att minska de globala utsläppen. För att nå målen i Parisavtalet krävs snabbare minskning av utsläppen än vad vi ser idag och mer kraftfulla åtgärder. Det är centralt att utsläpp av klimatgaser prissätts effektivt och de positiva erfarenheterna från koldioxidskatter, utsläppshandel och minskade fossilsubventioner behöver spridas och utvecklas internationellt.

Inte minst måste Sverige ligga på för att se till att EU uppfyller sina åtaganden i Parisavtalet och vara drivande för att EU uppdaterar sin färdplan för att ställa om till en koldioxidsnål ekonomi till 2050, och att alla delar av EU:s regler bidrar till klimatmålen.

EU:s främsta klimatverktyg är den gemensamma handeln med utsläppsrätter, EU ETS. Systemet är i grunden ett effektivt sätt att sänka unionens utsläpp men priset på utsläppsrätter har varit för lågt och systemet har inte skapat tillräckliga drivkrafter för investeringar i utsläppssnål teknik. För att bli det klimateffektiva verktyg utsläppshandeln är tänkt och behöver vara krävs flera reformer. Prissignalen behöver stärkas genom att ta bort överskott av utsläppsrätter. Det behöver säkerställas att

utsläppstakten ligger i linje med att nå EU:s åtagande i Parisavtalet och EU:s långsiktiga klimatmål. Andelen utsläppsrätter som köps på auktion behöver öka. Kraven ska skärpas så att det lönar sig för de företag som är bäst i klassen. De många undantagen till de medlemsländer med lägre BNP än EU:s genomsnitt måste också upphöra och de fonder som skapats för omställning måste tydligt inriktas mot klimatsmarta innovationer för att ge stöd till de som går före i teknikutvecklingen.

Mer styrmedel behövs för den internationella sjöfarten och flygtrafiken då de varken betalar bränsleskatt eller regleras i Parisavtalet. Alla sektorer behöver ta sitt klimatansvar och därför vill vi inkludera sjöfartssektorn i utsläppshandeln senast 2023 om de inte har fått till stånd ett internationellt avtal till dess. Skärpta krav och en tydlig deadline är viktig. Det behövs också skärpta krav på den EU-interna flygtrafiken, så att den lyder under samma regler som övriga delar av utsläppshandeln, vilket skulle ha mycket större betydelse än den klimatineffektiva svenska flygskatt som regeringen vill se. Den internationella luftfartsorganisationen, ICAO, nådde 2016 efter många års förhandlingar en överenskommelse för att minska utsläppen från flygtrafiken. Sverige måste vara pådrivande för att ICAO-systemet faktiskt levererar. Centerpartiet anser också att de delar av Chicagokonventionen, ICAO:s grunddokument från 1940-talet, som begränsar effektiva ekonomiska styrmedel för internationella klimatutsläpp från flyg, bör revideras. När det gäller den internationella sjöfarten har den internationella sjöfartsorganisationen, IMO, sedan 1990-talet jobbat på en internationell överenskommelse för att minska sjöfartens utsläpp, men har ännu inte kommit till skott. Sverige måste vara pådrivande för att ett ambitiöst avtal kommer på plats.

Lite mer av hälften av EU:s utsläpp i dag faller utanför utsläppshandeln, till exempel transporter, byggnader och jordbruk. Medlemsstaterna har bindande mål för att minska utsläppen i dessa sektorer. Därför är det viktigt att medlemsstaterna kan använda effektiva ekonomiska styrmedel för att nå dessa mål och att EU:s klimatambitioner inte motarbetas av stelbenta statsstödsregler eller skatteregler. Nuvarande regelverk behöver ses över så att EU:s åtaganden i Parisavtalet ska kunna nås. Sveriges klimatskatter har historiskt utgått principiellt från att koldioxidskatt endast belastar energi från fossil kol och inte åläggs förnybara bränslen. Detta är en princip som är grundläggande för Centerpartiet och vi anser att det är viktigt att EU inte begränsar vår möjlighet att tillämpa detta verktyg. Centerpartiet anser att politiken inte bör värdera olika råvaror och deras lämplighet för biodrivmedelsproduktion utan istället låta teknikneutralitet och klimateffektivitet vara centralt när styrmedel utformas. Ett annat EU-verktyg är ett beräkningssystem för att beräkna utsläpp och upptag från olika marktyper, däribland skogsbruksmark. Utformningen av dessa regelverk spelar stor roll för vilka möjligheter EU kommer ha för att kunna använda biomassa för att byta ut fossilt material i produkter och energiproduktionen. Centerpartiet menar att Sverige måste stå upp för ett trovärdigt system med begränsade flexibiliteter och ett regelverk som stimulerar ersättning av fossilt material till biobaserat material och ett växande hållbart skogsbruk.

Viktigt klimatarbete sker utanför FN och EU. Genom kompletterande initiativ, till exempel New Climate Economy och alliansen mot kortlivade klimatutsläpp, kunde Centerpartiet i alliansregeringen sätta agenda och driva på klimatarbetet. Att bredda och knyta samman utsläppshandelssystem är en sådan viktig arena. Ett nytt ledarskap för klimatet måste bygga vidare på dessa och hitta nya samarbeten som för arbete framåt.

Globalt arbetar alla länder sedan 2015 utifrån FN:s 17 hållbarhetsmål. Denna Agenda 2030 sätter en ram för både det internationella och nationella hållbarhetsarbetet och samlar olika aspekter av hållbarhetsarbetet med ekonomisk utveckling, minskad

miljöpåverkan, tillsammans med jämställdhet, bättre hälsa och minskad fattigdom. I Sverige har vi sedan 20 år haft ett system med nationella miljömål. Det har spelat en viktig roll i att samla och strukturera miljöarbetet i Sverige. Men miljömålssystemet tar sikte på år 2020 och det finns behov av att bestämma om hur det svenska hållbarhetsarbetet ska stärkas och utvecklas efter 2020. Centerpartiet vill därför att det görs en bred översyn och uppdatering av miljömålssystemet, som också anpassar och förenar det med FN:s hållbarhetsmål och ett bredare arbete för hållbar utveckling. Med nya hållbarhetsmål kan vi, utan att sänka ambitionsnivån, arbeta för att förstärka och effektivisera miljöarbetet och samtidigt integrera det med hållbarhetsarbetet både nationellt och internationellt. Med de nya målen kan systemet och uppföljningen effektiviseras så att resurser läggs på att nå resultat för miljö och hållbarhet snarare än rapportering och byråkrati. För att vara långsiktiga bör de nya målen och system för uppföljning tas fram och beslutas med brett stöd i riksdagen.

En giftfri vardag

Som konsument ska man kunna vara säker på att varor och livsmedel i ens omgivning inte innehåller skadliga ämnen. En utveckling mot ett giftfritt kretsloppssamhälle ser vi som en förutsättning för att minska miljöpåverkan och nå klimatmålen, samtidigt som vi kan skapa jobb tillfällen och främja tillväxt. Sverige har stor potential att skapa innovativa förnybara material och produkter som kräver mindre energi- och materialåtgång bland annat genom att nyttja möjligheterna som finns i skogsråvaran. Sverige ligger också i framkant när det gäller att skydda barn och vuxna mot skadliga kemikalier och vi återvinner betydligt mer än i övriga Europa. Men det är fortfarande en stor utmaning att nå en ekonomi med cirkulära och giftfria kretslopp. Inom transporter, mat och byggnader förekommer störst slöseri med resurser men konsumtionen överlag kan styras mot lägre miljöpåverkan.

Hållbar konsumtion och stärkt konsumentskydd

Den cirkulära och biobaserade ekonomin växer framför allt genom innovation och investeringar i företag som möter kunders ökade krav på hållbarhet. Politiken spelar en viktig roll i att sätta villkoren för detta för som konsument är det nästan omöjligt att ta reda på allt kring vad en vara innehåller eller hur den tillverkas. Därför måste krav ställas på produkters livslängd, energianvändning och återvinningsbarhet, så kallade ekodesignkrav, som innebär att producenten ska ta hänsyn till produktens totala miljöpåverkan redan i designstadiet. På så sätt kan hållbar konsumtion göras lättare, ge förbättrat resursutnyttjande och en minskad användning av skadliga kemikalier till exempel genom att en produkt enkelt kan lagas och inte behöver slängas bara för att en komponent går sönder. Att produkter och förpackningar utformas så de kan bli återvunna råvaror när de tjänat ut är centralt för att den cirkulära ekonomin ska växa. Producentansvaret skapar ekonomiska drivkrafter för att göra produkter lätta att återvinna. Genom att stärka det befintliga producentansvaret, och att fler produktgrupper såsom textilier, möbler och byggmaterial omfattas, kan företag få tillbaka sina produkter och material från i slutet av livscykeln och på så sätt sluta kretsloppet. Genom att öppna fler delar av återvinningsmarknaden för företagande och

konkurrens kan både teknik- och tjänsteinnovation öka. Det finns också behov av att inom ramen för ett fortsatt sammanhållet producentansvar stärka möjligheterna för kommuner att påverka hur insamlingen av producentansvarsmaterial görs och att den kan samordnas med de avfallsfraktioner som kommunen har ansvar för. Om en kommun eller fastighetsägare tar ett utökat ansvar ska de också få en rimlig ersättning förutsatt att de levererar insamlat material på ett sådant sätt att det går att återvinna effektivt.

Det är också viktigt att produkters livslängd förlängs. Ju längre en produkt håller, desto bättre för miljön. Många nya företag och tjänster utvecklas för reparation, hyra, och begagnat och att erbjuda cirkulära tjänster. Det innebär att det kan skapas nya jobb och att det blir lönsamt att förlänga produkters livslängd. Centerpartiets förslag om att införa ingångsföretag skulle ge goda förutsättningar för nya företag i den cirkulära ekonomin. Vi vill även utöka den lagstadgade konsumenträtten för produkter så att företag ska bevisa ursprungliga fel i upp till ett år, istället för dagens sex månader. För att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilda inte längre behöver föreslår vi också att reklamationsrätten följer varan istället för att stanna vid den ursprungliga köparen.

Mindre giftiga kemikalier i vår vardag

Kemikalier är nödvändiga och viktiga i vår vardag. Men fel ämne, eller använda på fel sätt, kan kemikalier utgöra ett hot mot hälsan, inte minst hos barn. När det gäller produkter vi dagligen kommer i nära kontakt med som livsmedel, vatten och kosmetika behöver försiktighetsprincipen tillämpas. Det finns flera olika utmaningar att hantera när det gäller lagstiftning kring exponering för och användning av kemikalier. En stor del av kemikalielagstiftningen styrs av EU:s kemikalielagstiftning, Reach. Arbetet med att reglera ämnen i denna behöver gå fortare och Sverige ska vara pådrivande i att öka skyddet. Bland annat bör det vara möjligt att gruppera kemikalierna utifrån användningsområde, inneboende egenskaper eller kemisk struktur. Högfluorerade ämnen, PFAS, är en grupp ämnen med liknande egenskaper som har långlivade skadliga effekter för naturen och misstänks vara cancerframkallande och hormonstörande för människor. De används som textil- och läderimpregnering men finns även i rengöringsmedel, papper, livsmedelsförpackningar och vissa brandskum. I de brandskum som bland annat försvaret använder är det svårt att helt fasa ut PFAS, men användningen kan begränsas och regler införas för kontroll av användning och uppsamling. I konsumentprodukter ska däremot försiktighetsprincipen kunna tillämpas och PFAS fasas ut.

En annan utmaning i Reach är att många kemikalier inte omfattas eftersom de inte kommer ut på marknaden som ämnen, utan som en del av en vara. Varor tillverkas och transporteras idag över hela världen och hanteringen av dessa ämnen är en global angelägenhet. Om varorna importeras från länder utanför EU gäller inte heller EU:s kemikalielagstiftning. På så sätt går många potentiellt skadliga ämnen under radarn. För att skydda konsumenter bör ett skärpt internationellt kemikaliearbete prioriteras. Det behöver också kompletteras av ett stärkt arbete med tillsyn särskilt när det gäller produkter i vår vardag så att farliga varor hittas och stoppas. Kläder, skor och textilier finns i vår närhet alla dygnets timmar och ämnen i dessa varor kan ha stor påverkan på både miljö och människa. Centerpartiet vill införa innehållsförteckning för textilier för att skapa transparens, stärka konsumentskyddet och medvetandegöra ett plaggs innehåll.

Centerpartiet har också föreslagit att en särskild skatt på kemikalier i kläder och skor ska införas.

Ett annat område där det krävs mer åtgärder för att säkerställa en giftfri vardag är kemikalieanvändning i byggmaterial och byggvaror. Detta är material som vi konstant är i kontakt med i våra hem, på arbete och i vård och omsorg men där man som enskild har små möjligheter att välja vad man omger sig med. Erfarenhet från tidigare misstag och okunskap om till exempel radon visar vilka långsiktiga konsekvenser materialval kan få. Centerpartiet vill att det införs ett europeiskt regelverk med krav på redovisning av kemikalieinnehåll i byggmaterialet och att det syns på innehållsdeklarationen. Det saknas idag även inom Europeiska kemikaliemyndigheten insyn i innehållet i dessa material. I Sverige vill vi påskynda arbetet och trygga konsumenten från skadliga ämnen i byggprodukter som används till golv, väggar och innertak och utreda möjligheten att låta dem omfattas av kemikalieskatt.

Sunda och säkra livsmedel

Tillgången till sunda och säkra livsmedel som produceras med hänsyn till både miljö och klimat är både en miljöfråga och en hälsofråga. Politiken ska inte tvinga konsumenten till särskilda val men däremot förse konsumenter med information och verktyg att själva ta aktiva beslut om hållbar och hälsosam mat. I takt med ökande folkhälsosjukdomar och därmed också samhällskostnader behöver politiken ansvara för att möjliggöra ett förebyggande arbete.

Idag slängs cirka en tredjedel av all mat som produceras, och det mesta slängs av konsumenten. Klimatpåverkan från hushållens totala mängd matsvinn motsvarar växthusgasutsläppen från genomsnittlig körning av 360 000 bilar under ett år. Det finns redan idag ett mål om insamling av matavfall till biologisk behandling vilket är bra för bilkörning på biogas. Ännu bättre är om svinnet inte uppstår och om vi bättre tillvaratar de resurser vi har vilket skulle vara en vinst för miljön och plånboken. Centerpartiet vill därför införa ett mål om minskning av matavfall och svinn för att förebygga att avfallet uppstår.

Klimatpåverkan från konsumtion av nötkött har fördubblats under de senaste tio åren, men ökningen består av importerat nötkött. I Sverige är vi bland de bästa i världen på att använda lite antibiotika till våra djur vilket i sin tur innebär lägre utsläpp av antibiotika i miljön och friskare djur. Genom att äta mindre och bättre kött skulle påverkan på vår omvärld minska. Att byta ut importerad mat med högre påverkan på klimat och miljö mot närproducerad mat med hög miljö- och klimathänsyn som levererar ekosystemtjänster är ett viktigt sätt för att Sverige ska ta ansvar globalt. I Europaparlamentet driver Centerpartiet på för en mer restriktiv användning av antibiotika i Europas djurproduktion, och i Sverige har Centerpartiet varit aktiva i framtagandet av en uppdaterad svensk strategi för att bekämpa antibiotikaresistens. Centerpartiet vill att det offentliga ska ta ett större ansvar för att minska antibiotikaanvändningen vid produktionen av det kött de köper till offentliga kök och få stöd för att ställa krav på ansvarsfull antibiotikaanvändning vid upphandling av kött.

Ursprung på produkter är enligt konsumenterna en viktig faktor i valet av mat. Det är också ett sätt att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft. På Sverigenivå bör principen vara frivilliga märkningar, men i det offentliga köket och på restauranger bör köttets ursprung synliggöras.

Hållbart brukande av jord, skog och vatten

Sveriges naturresurser i form av jord, skog och vatten är avgörande för Sveriges omställning till en biobaserad ekonomi. De gröna och blå näringarna ger oss mat, förnybara material och energi men också ekosystemtjänster som biologisk mångfald, vattenrening, lagring av koldioxid och råvara, förnybara kemikalier och material. Men allt kräver ett aktivt brukande och förvaltande med människor och företag som utvecklar och vårdar våra naturresurser. Det enda sättet att långsiktigt behålla allt detta är konkurrenskraftiga gröna och blå företag. Det krävs en balans mellan produktion och miljö där naturresurserna brukas och förvaltas på ett hållbart sätt, med insatser för en god biologisk mångfald.

Rent vatten och levande hav

Tillgång till oändligt med rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. De senaste åren har dock flera delar av landet drabbats av vattenbrist sommartid. Även i år rapporteras om mycket låga grundvattennivåer. Tillgången på dricksvatten påverkas av flera faktorer: överutnyttjande, underinvestering i va-infrastruktur, förändrade flöden och nederbörd i klimatförändringarnas spår.

I Sverige har vi en ineffektiv användning av vårt dricksvatten genom att exempelvis spola toaletter med drickbart vatten. I framtiden kan vi ha andra lösningar för att minska vattenförbrukningen. Till dess behöver konsumenter uppmärksammas på den individuella vattenanvändningen för att också ha en möjlighet att påverka den. Ett sätt att synliggöra vattenanvändningen är att i större grad mäta varje hushålls vattenförbrukning liknande det sätt på vilket elförbrukning mäts idag. På många platser sker detta redan och Centerpartiet välkomnar det. Samtidigt kan det vara tekniskt komplicerat eller dyrt att installera individuell mätning i redan befintliga byggnader. Därför vill Centerpartiet att individuell vattenmätning ska vara ett krav vid nybyggnation för de som utnyttjar allmänna vattentjänster.

För att också säkerställa rent vatten i kranen behövs krafttag för att skydda tillgången till rent vatten. Med klimatförändringar och effekter som översvämningar ökar risken för jordskred, spridning av bakterier och förorenande ämnen. Vatten är ett kommunalt ansvar och ska så förbli men staten behöver stötta kommunerna i deras arbete. Alla kommuner som inte redan gjort det bör göra en plan för dricksvattenförsörjningen, där risker och hot analyseras och hanteras. Tillgången till bra vatten följer inte kommungränser och den kommunala planeringen bör också samordnas regionalt. Staten bör stödja både beredskap för akuta situationer och metoder för lokala och regionala vattenplaner. Det nationella ansvaret för vattenfrågor är idag splittrat på flera myndigheter och behöver samordnas.

Det finns också ett stort behov av investeringar i va-infrastruktur. Ökande kunskap om läkemedelsresters påverkan på vatten ställer nya krav, samtidigt som det idag saknas teknik i många anläggningar för att rena vattnet från dessa läkemedelsrester. Det krävs både större medvetenhet om vilka medel som används och hur de tas om hand så att de inte hamnar i avloppet, och dessutom ny teknik för rening av det som ändå hamnar i avloppen. Genom att se över lagstiftningen kring vattentjänster kan samverkan mellan privata och offentliga aktörer utvecklas och skapa förutsättningar för investeringar. Dricksvatten är en allmän nytthet men att låta företag delta i drift och investering i ledningar och anläggningar kan ge snabbare investeringar och effektiv drift.

Östersjön är ett av världens mest känsliga hav med stora miljöproblem. Övergödning, bottendöd, överfiske och en hög halt miljögifter rubbar havets ekosystem. Det krävs kraftfulla åtgärder för att komma tillrätta med detta. För att stödja lokala insatser har Centerpartiet föreslagit en dubbling av bidraget till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Centerpartiet vill också se åtgärder som ökar uttaget av näringsämnen ur Östersjön för att förbättra Östersjöns tillstånd. Utsläppen av näringsämnen i Östersjön har minskat stadigt sedan 1980-talet men koncentrationen av ämnena är fortfarande hög, vilket till stor del beror på att andelen syrefria bottenar ökar där näringsämnet fosfor frigörs från sedimentet. Vi anser därför att vi behöver verka med krafttag för att minska den interna belastningen i Östersjön och att andra länder gör insatser för att minska näringsläckage från sina jordbruk och avlopp.

Ett hållbart fiske är viktigt och Centerpartiet vill se ett småskaligt kustnära fiske parallellt med det storskaliga fisket. Sverige måste arbeta för att kontroller och övervakningsåtgärder inom EU följer en gemensam standard, minska fiskeföretagens administrativa kostnader utan att syftet med regelverket äventyras och säkerställa att fiskerikontrollen fungerar och genomförs på ett så bra sätt som möjligt. Vi ser också en potential i den landbaserade fiskenäringen, men regelverket för denna näring måste förändras och förenklas för att näringen ska kunna utvecklas.

Våra hav hotas också av nedskräpning. Plastskräp utgör ca 60–90 procent av den totala mängden nedskräpande föremål i haven. Plasten bryts ner till mikroplast och fåglar, fiskar och marina däggdjur riskerar att äta eller trassla in sig i plasten så att de svälter ihjäl eller kvävs. Enbart på den svenska västkusten beräknas årligen tusentals kubikmeter skräp flyta i land. Centerpartiet anser att vi behöver förbättra avfallshanteringen längs våra kuster. Vi behöver stoppa skräpet redan vid källan, innan det hamnar i vattnet eller längs med kuststräckan.

Spridning av mikroplaster ut i våra vattendrag kommer också från bland annat däckslitage, tvätt av textilier som innehåller syntetfibrer eller hygienartiklar med mikroplastpartiklar. Centerpartiet vill att krav ställs så att alla företag inom EU fasar ut mikroplaster i hygienartiklar till år 2020. Vilken effekt detta har på människor är oklart men i djurriket innebär detta fortplantningsstörningar liksom att hela ekosystem rubbas. Här behöver större grepp tas och samarbete både för skarpare internationella regelverk och teknikutveckling stärkas. Sverige bör vara pådrivande i detta arbete. En källa till spridning av mikroplaster är konstgräsplaner. Det är viktigt att det görs en komplett miljökonsekvensbeskrivning när beslut fattas om konstgräsplaner, lekplatser och andra anläggningar där plast- och gummimaterial förekommer och att förnybara och hållbara alternativ används i betydligt högre utsträckning.

Naturvård med respekt för äganderätt och för dem som berörs

Att skydda värdefull natur och hotade arter är en central uppgift för miljöpolitiken. För att naturvården ska vara långsiktigt hållbar behöver den bygga på legitimitet och delaktighet från de som berörs. Med äganderätten kommer ett ansvar och intresse av att långsiktigt förvalta den resurs man äger. Engagerade markägare och brukare är det långsiktigt mest hållbara sättet att vårda vår natur. Naturvården förutsätter att ägande- och brukanderätten värnas och en balans mellan bevarande och brukande. Det är ofta i den betade hagen, den i generationer skötta skogen och ängen där gräset slås som de största naturvärdena och den biologiska mångfalden finns. Centerpartiet anser därför att skogsvårdslagstiftningen fortsatt ska bygga på jämbördiga mål om brukande och

bevarande. Den principen har varit framgångsrik både när det gäller att utveckla branschen och ett ökande miljöskydd. För Centerpartiet är äganderätten en grundmurad rättighet. Äganderätten med egendomsskyddet är inskriven i Sveriges grundlag och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter men dess genomslag i myndigheternas hantering och prövning av enskilda ärenden behöver stärkas, så att enskildas rättigheter värnas och inte drabbas av orimliga konsekvenser. Värdefull natur kan behöva utökat skydd men det innebär samtidigt ofta att äganderätt och brukande begränsas. Det måste vara självklart att ägare eller brukare också ersätts för de inskränkningar som görs. Kostnaden för åtgärden måste också stå i proportion till den miljönytta som de naturvårdande åtgärderna leder till och det är viktigt att markägare och brukare involveras i hela processen. Därför ska tvingande avsättning av skyddsvärd mark eller vatten inte ske om ersättning inte kan betalas ut vid intrångstillfället. Ersättningsmodeller och nationella riktlinjer för tvingande avsättning av jordbruks- och skogsmark samt bildande av vattenskyddsområden behöver ses över och förtydligas. Centerpartiet vill även se över artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker. Det är även viktigt att naturskyddet är dynamiskt och inte statiskt. Naturen, och hot och därmed skyddsbehov, utvecklas och förändras och naturskyddet måste ta höjd för sådana förändringar. Det är viktigt att tidigare beslut utvärderas och vid behov kan omprövas eller förändras för att se att de även fortsatt på ett effektivt sätt bidrar till att skydda värdefulla miljöer och ekosystem.

Centerpartiet vill skydda skogar med höga naturvärden från avverkning genom att utveckla de frivilliga certifieringar av skogsbruk och produktkedjor som redan finns för att stärka trovärdigheten för svenska biobaserade produkter. En mycket stor del av miljöskyddet bygger idag på frivilliga åtgärder och avsättningar. Staten ska ta hänsyn till detta när mål sätts och krav ställs. Samtidigt ser vi att den biologiska mångfalden och hotade arter i skog och mark behöver öka. Ett kostnadseffektivt sätt att skydda mark är att använda statlig produktiv skogsmark, till exempel från Sveaskog, som ersättningsmark vid bildande av naturskyddsområden. De initiativ från markägare för skydd av mark som fick stöd under Kometprogrammet var positiva och dessa erfarenheter bör tas till vara. Ett annat sätt att öka den biologiska mångfalden i skogen är att i större utsträckning använda ekologisk kompensation och system för att skapa och sälja krediter kopplade till åtgärder som minskar negativ påverkan på ekosystem eller biologisk mångfald.

Ett hållbart konkurrenskraftigt svenskt lantbruk

Svenskt lantbruk ligger långt fram när det gäller miljö- och klimatarbete. FN:s hållbarhetsmål är en möjlighet för Sverige som matnation att leverera produkter av hög kvalitet, säkerhet, djurskydd och miljöhänsyn till konsumenter både i Sverige och i utlandet. För att ta till vara Sveriges fulla potential som matland måste fokus vara på att skapa en innovativ, hållbar och lönsam livsmedelskedja. Företagen i livsmedelskedjan, från lantbruk till besöksnäring, måste ha konkurrenskraftiga villkor med sänkta skatter och minskat regelkrångel. Utan starka och livskraftiga livsmedelsföretag kan visionen om en ökad hållbar livsmedelsproduktion aldrig nås. Samtidigt måste arbetet mot ett än mer hållbart jordbruk fortsätta, med insatser för minskat växtnärläckage, minskad användning av kemiska bekämpningsmedel samt ökad biologisk mångfald.

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för svenskt lantbruk genom bland annat ny och ökad förekomst av svampar, ogräs och andra skadedjur. Teknikutveckling

är viktigt för att möta ett förändrat klimat, ökad produktion och en mer hållbar produktion. För att stärka tillgången på bra grödsorter med exempelvis egenskaper som högre avkastning, skydd mot skadegörare, bättre växtnäringssupptag eller torkresistens vill Centerpartiet se att lagstiftningen kring växtförädling förändras så att den bygger på sortens egenskaper istället för förädlingsmetod.

EU:s gemensamma jordbrukspolitik spelar också viktig roll för ett konkurrenskraftigt och hållbart jordbruk och möjligheten att uppnå de 17 globala hållbarhetsmålen. Med miljöersättningar och djurvälståndersättningar där lantbruksföretagaren kan välja vilka åtgärder som passar på den egna gården kan alla gårdar ta steg framåt i hållbarhetsarbetet. Att i högre grad låta varje gård välja sina åtgärder snarare än att ge generella miljöstödd riktade till vissa produktionsformer tror Centerpartiet skulle ge bättre resultat när det gäller faktisk miljönytta. Kan åtgärderna även i högre grad kopplas till faktiskt miljöresultat skulle miljöersättningarna ge ännu högre utväxling än i dag. Det skulle göra att ekosystemtjänster och miljöåtgärder skulle kunna bli en affärsmöjlighet för lantbruksföretagare. Centerpartiet ser också med oro på den biologiska mångfalden och vill bland annat se insatser i jordbruket för fler betande djur, ökad viltvård och fler pollinatörer.

Stärkt lokal klimat- och miljömakt för gröna städer

Städernas tillväxt, demografiskt, ekonomiskt, kulturellt, men även deras miljöpåverkan, är en av de starkaste trenderna globalt. Rätt utformade ger städer förutsättningar för att leva ett miljövänligt och hälsosamt liv. På samma sätt som en klokt utformad politik kan ge både ekonomisk tillväxt och minskad miljöpåverkan kan gröna städer och världens modernaste landsbygd leva tillsammans. Faktum är att de är ömsesidigt beroende av varandra. För Centerpartiet är gröna städer något betydligt bredare än bara en fråga för de centrala delarna av våra storstäder. Såväl stadens utmaningar, i form av transporter, bostadsbyggande, och segregation, som dess urbana kvaliteter som täthet, möten mellan människor och möjligheter till klimateffektiva lösningar finns i hela landet.

För Centerpartiet är det viktigt att flytta beslut om viktiga vardagsfrågor närmare de som berörs av dem. Lokala lösningar för hållbarhet bygger på ett lokalt engagemang. Korta beslutsvägar, lokala initiativ och växande småföretag är avgörande för att nå gröna städer. För Centerpartiet är det tydligt att en nationell politik för lokala möjligheter innebär att fokus måste ligga på möjlighetsskapande och ta bort nationella regler som begränsar eller försvårar lokala initiativ, snarare än ökad statlig styrning genom nationella regler eller statliga investeringsprogram. Den nationella nivån bör skapa förutsättningar genom kunskapsspridning, anpassa nationella regelverk och utveckla tekniska standarder, men decentralisera ansvar och befogenheter. Idag saknas till exempel en enhetlig definition av bilpooler vilket gör det svårt att stödja denna utveckling i lagstiftning, upphandling och parkeringsregler.

Kommuner som vill ska ha möjlighet att satsa på spjutspetsprojekt och hårdare energikrav eller testa nya tekniker. Kommuner och regioner som vill använda ekonomiska styrmedel såsom trängselskatter och miljöavgifter, eller andra lokala miljö- eller trafikregler ska kunna göra det. Det ska vara tillåtet att utforma regler och avgifter efter miljöprestanda och råda över eventuella intäkter som dessa ger. Att styra parkeringsavgifter kan minska trafiken, att kunna förbjuda biltvätt på gatan kan ha stor

betydelse för att begränsa kemikalier i dagvatten, och ett decentraliserat strandskydd skulle ge bättre möjlighet att bygga mer i attraktiva lägen både på landsbygd och i städer med stränder och kajer.

Den urbana miljön kännetecknas av täthet mellan människor, verksamheter och bostäder. Därför är förutsättningarna för effektiva kommunikationer goda. Historiskt har städer planerats utifrån i första hand bilar och stora ytor tas upp av vägar och parkeringar. Biltrafiken leder till utsläpp av växthusgaser och negativ miljöpåverkan genom luftföroreningar och buller. Genom att främja en omställning till förnybara drivmedel, miljöbilar och nya transporttjänster som bygger på en ökad digitalisering kan de negativa konsekvenserna av biltrafiken minska, samtidigt som framkomlighet och mobilitet ökar. Styrmedel som utformas för att gynna effektiva mobilitetslösningar såsom bilpooler behöver stärkas. Dessutom bör rådande parkeringsnormer ses över så att människor och företag själva, snarare än politiker, får besluta om sitt behov av p-platser och p-platser i ökad utsträckning prissätts utifrån efterfrågan. Krav på antal p-platser kan också ersättas med krav på mobilitetslösningar där integrerade smarta tjänster som kombinerar kollektivtrafik, hyrcykel och bilpooler kan användas i en samlad funktion utifrån aktuella behov.

Ökad cykling minskar miljöpåverkan och främjar människors hälsa. Att satsa på cykelinfrastruktur som lokala och regionala cykelvägar och säkra cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafik är samhällsekonomiskt lönsamt. Cykel behöver i större grad räknas som ett transportslag jämte bil, båt, flyg och tåg och få resurser i nationella infrastruktursatsningar. Säkerheten är viktig för att få fler att cykla, och att gång- och cykelbanor, korsningar, trafikregler och trafiksignaler anpassas till cyklisternas och fotgängares skilda villkor ökar viljan att välja dessa färdmedel. Enhetliga markeringar av cykelbanor och andra trafikskyltar är andra åtgärder som kan förenkla.

En tät bebyggelse är ofta både utrymmes- och energieffektiv och genom förtätning kan värdefulla naturmiljöer i stadsnära läge bevaras. Men en tätare stad ställer större krav på kvaliteten i de gröna ytorna och att dessa tas med redan i ett tidigt skede i planeringen. Ekosystemtjänster som dagvattenhantering, klimatreglering, luftrening och bullerdämpning samt möjlighet till rekreation är viktiga för de som bor i städer. Byggnation och exploatering innebär ofta att andelen hårdgjorda ytor ökar vilket påverkar vattenavrinning. En ekosystemtjänst som behöver bevaras är att se till att det finns tillräckligt med de grönytor som fyller en viktig funktion för hantering av dagvatten och grundvattenpåfyllnad. Att bygga in våtmarker, återetablera ålgräsängar eller använda musselodlingar kan även i urbana miljöer minska övergödning, rena vatten och skapa värdefulla ekosystem. Idag finns det dock begränsade möjligheter att på ett systematiskt sätt integrera ekosystemtjänster i planprocessen. Centerpartiet anser därför att plan- och bygglagen (PBL) bör ses över för att stärka ekosystemtjänsternas roll i stadsplaneringen.

Annie Lööf (C)

Anders W Jonsson (C)

Daniel Bäckström (C)

Emil Källström (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Fredrik Christensson (C)

Staffan Danielsson (C)

Eskil Erlandsson (C)

Johan Hedin (C)

Peter Helander (C)

Ola Johansson (C)

Per-Ingvar Johnsson (C)

Johanna Jönsson (C)

Per Lodenius (C)

Helena Lindahl (C)

Kerstin Lundgren (C)

Rickard Nordin (C)

Annika Qarlsson (C)

Kristina Yngwe (C)

Solveig Zander (C)

Anders Åkesson (C)

Per Åsling (C)